

MILJÖFÖRVALTNINGEN

Dnr 2010-17536

Årlig tillsynsrapport för miljötillsyn inom livsmedelsbranschen

År 2010

En rapport från Miljöförvaltningen
Maria Oldén

Oktober 2010

www.stockholm.se/miljoforvaltningen

INNEHÅLL

1	Beskrivning av branschen	5
2	Miljöarbetet inom branschen	6
2.1	Miljöpåverkan – många olika faktorer	6
2.2	Energianvändning inom livsmedelsbranschen	7
2.2.1	Syfte och metod	7
2.2.2	Resultat och diskussion	7
3	Bilaga 1	9
3.1	Tabell verksamheter	9
4	Bilaga 2	11
4.1	Checklista livsmedelsbranschen 2010	11
5	Bilaga 3	13
5.1	Checklista energianvändning 2010	13

1 BESKRIVNING AV BRANSCHEN

I miljöförvaltningens miljötillsynsregister finns för närvarande 20 livsmedelsanläggningar inom Stockholms stad, se bilaga 1. Av dessa är 18 anmälningspliktiga verksamheter och två är så kallade U-verksamheter, där omfattningen inte når upp till anmälningsplikt. Verksamheterna består av anläggningar för styckning, charktillverkning/rökning, konfektyrtillverkning, beredning av rotfrukter och framställning av produkter med mjölk eller med fetter/oljor. Störst andel av verksamheterna behandlar animaliska råvaror och de flesta ligger på Slakthusområdet.

Samtliga förvaltningens tillsynsavdelningar är, eller kan vara engagerade, i tillsynen över aktuella företag. Livsmedelskontrollen är självskriven i detta sammanhang men även hälsoskyddsavdelningen kan komma i kontakt med företagen, t. ex. vid inventering av avfallshantering inom stadens industriområden. Samordning och erfarenhetsutbyte inom förvaltningen är därför mycket viktigt.

För branschen gäller att verksamheterna bidrar med miljöpåverkan genom till exempel utsläpp till vatten och luft, buller, energiförbrukning, transporter, avfall samt kemikalie- och köldmedieanvändning. Störningarna förekommer i större eller mindre omfattning i de olika verksamheterna och tillsynen riktas mot alla påverkande faktorer.

De nationella miljömål som i dagsläget bedöms vara mest betydelsefulla att sträva mot i branschen är de som påverkas av energianvändning och transporter: *Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning* och *Giffri miljö*. Det finns ofta ett flertal energikrävande processer i livsmedelsanläggningarna, mycket vanligt förekommande är t.ex. kylning och uppvärmning, och det är angeläget att minska energianvändningen. För att verksamheterna ska kunna minska sin förbrukning gäller att de skaffar sig kunskap om energianvändningen i sina processer och lokaler, t.ex. genom energikartläggning. Genom tillsynen kan vi ge information och råd inom området.

2 MILJÖARBETET INOM BRANSCHEN

2.1 Miljöpåverkan – många olika faktorer

Vid tillsynsbesöken har en checklista använts för att gå igenom de olika faktorerna för miljöpåverkan, se bilaga 2. Av alla de olika faktorerna som bidrar till miljöpåverkan inom branschen har årets tillsyn fokuserat på energianvändningen hos verksamheterna. Fjolårets tillsyn visade att det fanns stora skillnader i hur långt man kommit i arbetet med energifrågor. Det var t.ex. endast ett fåtal av de besökta verksamheterna som hade utfört energikartläggning på hela eller delar av sin verksamhet. I förvaltningens tillsynsplan för branschen har fastställts att de miljömål som är mest eftersträvansvärda hänger samman med energianvändning. Se mer under avsnitt 3.2.

För de verksamheter som även besöktes förra året upplevs att kunskapen om rollen som miljöfarlig verksamhet ha ökat från föregående år. Verksamheterna har också varit bättre förberedda vid tillsynsbesöken och i högre grad känt till vad som förväntas av dem. Inom kemikalieområdet bedöms verksamheterna ha tagit till sig förra årets påpekanden om brister i kemikalieförteckningar, säkerhetsdatablad och kemikalieförvaring, se redovisning i bilaga 1. Dock finns fortsatt behov för förbättringar inom området, t.ex. saknas ofta uppgift om årliga förbrukade mängder av respektive kemikalie (oftast rengöringskemikalier), detta gäller främst de verksamheter som anlitar extern städning. Miljöförvaltningen har inte heller gjort någon kontroll av vilka kemikalier som faktiskt används, och om det finns möjlighet till utbyte. Det handlar ofta om hundra- eller tusentals liter kemikaliekoncentrat som används och den totala belastningen på avloppsnätet blir stor. Inom egenkontrollen finns också utrymme för förbättringar, framförallt med bättre dokumentation av t.ex. miljöansvarig, rutiner för kontroll av utrustning och riskbedömning.

Två slutsatser från föregående års genomgång av branschen kvarstår därmed, d.v.s. ett fortsatt arbete med förbättring av verksamheternas egenkontroll på miljöområdet samt fördjupning inom kemikalieområdet är viktigt.

För branschen finns en indikator som handlar om andel besökta verksamheter som inlett ett arbete med att effektivisera sina transporter, målvärdet är 100 %. För de verksamheter som ligger på Slakthusområdet gäller i stort att åkerier anlitas och samordning av transporter från flera verksamheter kan göras på grund av verksamheternas närhet till varandra. För dessa verksamheter finns alltså en direkt möjlighet till samordningsvinster som leder till effektivare transporter. Vi har dock inte haft särskild inriktning på transporter i år.

Den andra indikatorn för branschen handlar om besökta verksamheter som har inlett ett arbete med att effektivisera sin energianvändning. Även här är målvärdet 100 %. Årets fokus på energianvändning ger förhoppningsvis en positiv effekt för detta arbete hos verksamheterna.

2.2 Energianvändning inom livsmedelsbranschen

2.2.1 Syfte och metod

För att få en tydligare bild av hur och om de olika verksamheterna arbetar med att minska sin energiförbrukning har en checklista tagits fram för årets tillsyn, se bilaga 3. Syftet har också varit att engagera verksamheterna i energifrågan genom att diskutera på vilka sätt just deras verksamhet kan påverka energiförbrukningen.

Checklistan har skickats ut inför varje tillsynsbesök, tillsammans med information som tagits fram av Miljösamverkan Stockholm, samt tips på energiminskande åtgärder från Energirådgivningen. Vid tillsynsbesöket har vi sedan gått igenom punkterna i checklistan och använt det som diskussionsunderlag för att prata om verksamhetens syn på sin energianvändning och möjligheter samt eventuella svårigheter att påverka sin förbrukning.

I samband med tillsynsbesöket har vi också informerat om möjligheten att ansöka om den så kallade *Energikartläggningschecken* från Energimyndigheten. Detta innebär att verksamheter som har en energiförbrukning som överstiger 500 MWh/år har möjlighet att få ekonomisk kompensation om de utför en energikartläggning av sin verksamhet. Stödet ligger på 50% av kostnaden eller maximalt 30 000 kr.

För de verksamheter som inte besökts i år har energichecklistan och informationsmaterialet skickats ut med önskemål att även de ska komma in med uppgifter om sin energianvändning. Vid nästa besök kan den ifyllda checklistan diskuteras med dessa verksamheter. En verksamhet har hittills inte skickat tillbaka uppgifter.

2.2.2 Resultat och diskussion

I år ligger andelen av verksamheterna som utfört energikartläggning av sin verksamhet, helt eller delvis, på 20 %. Det är inga fler som utfört kartläggning sedan förra året. De som utfört kartläggning har i hög grad även utfört åtgärder som framkommit av utredningen. Hos O. Kavli AB har många åtgärder med kort återbetalningstid kunnat göras vilket enligt uppgift redan sänkt energiförbrukningen med storleksordningen 30 %.

Behovet att utföra energikartläggning, samt att minska sin energiförbrukning, skiljer sig naturligtvis från en verksamhet till en annan. De med högst energianvändning har störst behov och mest att vinna ekonomiskt på att spara energi. Men även en mindre användning kan dölja onödig energiförbrukning och det kan vara svårt att få kännedom om detta utan att utföra en kartläggning av verksamheten. Energiförbrukningen hos verksamheterna varierar enligt uppgift mellan 66 och 4400 MWh/år.

Nästan samtliga verksamheter som besökts i år har kunnat ge exempel på energibesparande åtgärder som gjorts antingen i år eller tidigare år. Det har t.ex. handlat om införande av tidsreglerad och rörelsestyrd belysning, utbyte av gamla lysrörs-

armaturer, tidsreglerad styrning av maskiner, förbättrad isolering av kyla och/eller värme, utbyte av kompressorer o.s.v. (se bilaga 1 för respektive verksamhet). De flesta har också kunnat ge exempel på vad som ska/kan göras kommande år, eller när ekonomin tillåter. Intresset för att diskutera energifrågor har varit stort och upplevs ha ökat från föregående år hos flera av verksamheterna.

Av verksamheterna som i år lämnat uppgift om sin energiförbrukning är det 64 % som har en energiförbrukning som ligger över 500 MWh/år och som därmed ligger i gruppen som Energimyndigheten vill stödja ekonomiskt för att utföra energikartläggning. En verksamhet, Konfektyrfabriken Aroma AB, har ansökt om stöd för fortsatt kartläggning av sin verksamhet. I övrigt visade sig kännedomen om stödet vara låg. Men ett flertal verksamheter visade intresse när information om möjligheten gavs i samband med tillsynen.

Svårigheter som tagits upp är bl.a. rådigheten att utföra förändringar när man hyr sin lokal och att hyresvärden står för elavtalet. Många förbättringar kräver också ekonomiska investeringar som det inte finns utrymme för. För de verksamheter som hyr sina lokaler av fastighetskontoret på Slakthusområdet planerades i tillsynsplanen för 2010 att dialog skulle föras med hyresvärden med hjälp av Energicentrum, vilket inte varit möjligt i år då Energicentrum inte varit aktivt.

Kunskapen från årets fokus på energianvändningen kan och bör användas för ytterligare arbete med energifrågan i kommande tillsyn. Checklistan som tagits fram kan ses som en första kartläggning för att väcka frågan hos verksamheterna. Den sista frågan i checklistan, *vad som planeras till nästa år inom verksamhetens energiarbete*, tydliggör också att arbete med energifrågor handlar om ett fortlöpande arbete.

Eftersom Energicentrums finansiering säkerställts i budget 2011 bör denna resurs nyttjas i tillsynsarbetet kommande år, i de fall där staden är hyresvärd. För övriga verksamheter kan Energirådgivningen användas.

3 BILAGA 1

3.1 Tabell över verksamheter

Företag		Insp 2009	Insp 2010	Förbättrat kamarbete	Kemikalie- mängder saknades	Energi- kartläggning	Energi- förbrukning 2009 (MWh)	Exempel energiåtgärder	Nästa år ska följande göras (energi)
Atria Chark & Deli AB	C	x	1)	*	*	*	*	*	*
Engvall & Aug.falk Nya Charkuteri	C	x	x		x	nej	366	Timer på kompressorer (ej igång kvällar och helger), hyresvärden har bytt ut kylaggregat, rullportar för att skilja kyla och värme.	Tänka på energiförbrukning vid ev. maskinbyten.
Fruängens Kött & Fläsk	C		x		x	nej		Belysning släcks vid dagens slut för att kunna aktivera larmet.	Föra statistik över energiförbrukning.
K. Lagerström Företagen AB (anl. 504)	C		x	x		nej	1 024	Närvaroväktare belysning delvis, tidsinställning fläktsystem och företagets namnskylt, stängning av datorer/belysning vid dagens slut.	Kontrollera att kompressorerna inte har läckage.
KA Kött	C	x	x	x	x	nej	599	Dygnsstyrning kylsluss, ändrad rutin för stängning av sterilisatorer, byte/minskning av armaturer.	Eventuellt en energikartläggning.
O. Kavli AB	C	x	x	x		ja, 2009	4407	Flertalet åtgärder efter kartläggning redan utförda. Utbyte värmeväxlare/värmeåtervinning tryckluft, installation frekvensstyrning av div. system m.m. Belysning - närvarogivare, timer, tidrelä, ljusrelä, LED- belysning, byte armaturer.	Följa upp åtgärder, granska statistik. Titta på alternativa energislag, värdering ekonomiskt (utredning pågår på koncernnivå).
Kmk Kött	C		x		x	nej	163	Anmält till fastighetskontoret när den vattenburna värmen i kontoret inte fungerade förra vintern.	Föra statistik över energiförbrukning.
Mårtenssons Partiaffär (anl. 417)	C	x	x	x	x	nej	319	Byte av samtliga armaturer, timer på kompressor, ny filmmaskin.	Ev. nya tvättrutiner av personalkläder.

Årlig tillsynsrapport för miljötillsyn inom livsmedelsbranschen

Bilaga 1

Mårtenssons Partiaffär (anl. 481)	C	x	x	x	x	nej	592	Installation rullport vid lastkaj, byte av samtliga armaturer, rutiner pc-användning.	Ev. nya tvättrutiner av personalkläder.
Service Styckarna i Johanneshov	C	x	2)	*	*	*	*	*	*
Söders Kött & Fläsk AB	C		x		x	nej	70	Byte av gamla armaturer.	
Kvalitetskött Sverige AB	C		x		x	nej	509		Vid flytt och iordningställande av ny lokal ska energifrågan beaktas. Kan förhoppningsvis enklare se sin förbrukning.
Bromma Charkuterifabrik AB	C	x	3)			nej	66	Byte till energisnålare kylfläkt och kompressor.	Byta till energisnålare belysning.
Gudruns	C		x		x	ja, 2008	>1000	Nya kompressorer, 75 % besparing Värmeåterv. fr kompressorer	
K. Lagerström Företagen AB (anl. 528)	C	x	3)			nej	573	Närvaroväktare belysning delvis, tidsinställning fläktsystem och företagets namnskylt, stängning av datorer/belysning vid dagens slut.	Kontrollera att kompressorerna inte har läckage.
Olle Nyberg Chark	C	x	3)			ej svar			
Konfektyrfabriken Aroma AB	C	x	3)			ja, 2008	3500	Påbörjat kartläggning hur energiprofilen för fabriken ser ut mellan olika maskiner och anläggningar.	Ansökt om energikartläggningscheck. Läcksökning på tryckluftssystemet. Kartlägga ventilationssystem/ kylanläggning.
Foodmark Sweden AB	C		x			nej	2039	Utbyte av luftkompressor till modern med varvtalsstyrning.	Vill ha mätare för att identifiera vad som drar mycket energi. Ev. införande av miljöledningssystem.
Aromatic	U	x	x	x		delvis	1500	Minskat läckvärme, bytt rörsolering, minskat tryck ångpannan, mätning oljeförbrukning momentant, rutiner nedsläckning.	Hitta mätpunkter/energislukarna, mäta tomgångskörning, därefter planering åtgärder.
Johanneshovs Potatis	U	x	3)			nej	ingen uppgift	Nybyggd lokal med energisnål belysning.	

1) Anläggning nedlagd under året. 2) Inspektion utförs efter rapportskrivning 2010. 3) Uppgifter energianvändning efterfrågade.

4 BILAGA 2

4.1 Checklista livsmedelsbranschen 2010

Företag
Adress
Fastighet

Org.nr
Kod enligt FMH-bilagan
Kontaktperson

Verksamhetens inriktning och omfattning

Lokalisering i bostadshus i industriområde

Utsläpp till:
Luft Gaser Lukt Stoft

Vatten Processvatten Skurvatten Verksamhet utomhus

Reningsåtgärder _____

Kemikalier

Kemikalieförteckning ja nej

Säkerhetsdatablad ja, aktuella nej/inaktuella från:

Utbyte mot mindre miljöfarliga kemikalier enligt produktvalsprincipen? ja nej

Kemikalier lagras i utrymme lokalt särskilt

Finns golvbrunn? ja nej

Finns invallning? ja nej

Farligt avfall

Typ av avfall Mängd/år Transportör Slutbehandlare

Förvaring: Låst utrymme Golvbrunn Invallning Vädskyddat

Klassning ja nej

Märkning ja nej

Transportdokument ja nej

Anmälan egen transport ja nej

Kvicksilver i mätinstrument? ja nej

Avfall

Producentansvar, i REPA-registret ja nej

Sortering: Trä Plast Metall Glas Brännbart Deponi

Återvinning/återanvändning:

Cisterner

Återkommande kontroll?

Påkörningsskydd Invallning

Köldmedier

Köldmedier, typ och mängd: _____

Återkommande kontroll > 3kg > 10kg rapportkrav

Buller

Klagomål/åtgärder? _____

Energianvändning

Totalt, kWh/år: I processer, kWh/år:

I stödprocesser (kyla, värme, ventilation), kWh/år:

Vad drar mest energi?

- Exempel på energibesparande åtgärder?

Transporter

Egna fordon, st: Miljöbil, st:

- Exempel på effektivisering av era transporter?

Egenkontroll

1. Vem har ansvar för miljöfrågor? Ska finnas dokumenterat. (*Ja/Nej*)
2. Finns rutiner för fortlöpande kontroll av utrustning för drift och kontroll?
Drift: t ex larm, invallning, skyddsåtgärder.
Kontroll: t ex utsläpp till luft och vatten, buller.
3. Riskbedömning – vilka risker finns?
(*Ja, dokumenterat / Ja, ej dokumenterat / Delvis / Nej*)
4. Kemikalielista – namn, förbrukad mängd, farlighet
(*Ja, dokumenterat / Delvis / Nej*)
5. Meddela miljöförvaltningen vid olyckor!

5 BILAGA 3

5.1 Checklista energianvändning 2010

Checklista Energifrågor i tillsynen av livsmedelsindustrierna 2010. STEG 1

Verksamhetsutövare:

Datum:

Ansvarig för energifrågorna: _____

Energikartläggning utförd

JA, år _____, av _____ NEJ

Utförda åtgärder efter kartläggning

Samtliga Delvis Inga Varför? _____

Finns plan och mål för energianvändningen?

JA NEJ Varför inte? _____

Energianvändning per år:* _____

*> 500 MWh/år möjlighet till Energikartläggningscheck från Energimyndigheten

Vilka energislag används? (*El, olja, biobränsle m.m.*)

Fördelning på olika verksamheter? (*Produktion/stödprocesser/lokaler m.m.*)

Förs statistik över verksamhetens energianvändning?

Finns rutiner och policy för inköp och upphandling?

Personalens kunskap i energifrågor? (*t.ex. utbildning*)

Energibesparande åtgärder som gjorts senaste året:

tidigare exempel: _____

Hur följer man upp genomförda åtgärder?

Nästa år ska följande göras:

